

- залучені кошти державної кредитно-банківської та страхової систем;
- позикові кошти у вигляді державних міжнародних запозичень, державних облігаційних, боргових, товарних та інших позик;
- власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові суми відшкодування збитків, іммобілізовані надлишки основних і оборотних коштів, нематеріальних активів та ін.);
- залучені кошти, у т.ч. кошти, отримані від продажу акцій, та ін.;
- позикові кошти у вигляді бюджетних, банківських і комерційних кредитів;
- кошти бюджетів держави і регіонів, позабюджетних фондів;
- кошти суб'єктів господарювання - вітчизняних підприємств і організацій, колективних інституціональних інвесторів;
- іноземні інвестиції у різних формах.

Важливу роль у формуванні фінансового забезпечення потенціалу ресурсозбереження відіграє держава завдяки можливості спричинення через прямі бюджетні інвестиції вагомого впливу на розвиток підприємства. Державне фінансування дає змогу здійснювати фундаментальні дослідження, які в результаті дають значний прибуток та мають вагоме економіко-стратегічне значення.

Як **висновок**, можна відзначити, що проблема формування економічної сутності потенціалу ресурсозбереження, є складною, багатоаспектною і має потребу в подальшому вивченні. Отримані ж у ході дослідження результати (уточнення структури і видів потенціалу ресурсозбереження) є основою для повної характеристики потенціалу ресурсозбереження як об'єкта керування і, таким чином, сприяють виробленню конкретних науково-практичних рекомендацій з його формування й ефективного використання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Довбня С.Б. Финансовый анализ на различных этапах жизненного цикла предприятия / С. Довбня, Ю. Шембель // БИЗНЕС ИНФОРМ. — 1998, № 17— 18. — С. 87— 91.
2. Казанцева А.К. Финансовый менеджмент: [навчальний посібник] / А.К. Казанцева — К.: ЦУЛ, 2002. — 496 с.
3. Комаров М. А. Ресурсный потенциал экономического роста / М. А. Комаров, А. Н. Романов.— М.: Путь России, 2002.— 567 с.
4. Кондратьев М.Д. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы / М.Д. Кондратьев. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 576 с.
5. Корягіна С. В. Економічна оцінка та планування життєвого циклу розвитку підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук. / С. В. Корягіна — Львів: Вид-во НУ "Львівська Політехніка", 2004. —21 с.
6. Михайлов Л. М. Антикризисное управление в промышленности : [научно-практическое издание] / Л. М. Михайлов.— М.: Издательство «Экзамен», 2004.—224с.
7. Огорокова Л. Г. Ресурсный потенциал предприятий / Л. Г. Огорокова.— СПб.: С.-ПбГТУ, 2001.— 293 с.
8. Оксанич О.Е. Економічний механізм ресурсозбереження в промисловості: Дис. д-ра екон. наук: 08.00.05 / НАН України. - Львів, 1994. - 281с.
9. Радюк О.М. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі [монографія] / О.М. Радюк — Х: ВД «ИНЖЕК», 2006.—496 с.

УДК 339.5

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Зубко О. В., к.е.н., старший викладач кафедри міжнародної економіки Київського національного торговельно-економічного університету (Україна)

Зубко О. В. Інституціональне середовище розвитку інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств в Україні.

У статті визначено критичні відставання інституціонального середовища України у рейтингу глобальної конкурентоспроможності. Ідентифіковано основні інституціональні напрями та інструменти стимулювання інноваційної діяльності вітчизняних експортоорієнтованих підприємств. Надано критичну оцінку монетарному механізму стимулювання експорту в умовах депресивного розвитку національної економіки. Обґрунтовано доцільність реалізації конвергентно-когерентного принципу фінансового забезпечення інноваційної діяльності на основі державних та приватних ресурсів. Доведено, що механізм інноваційної орієнтації венчурного бізнесу може бути реалізованим за умов удосконалення нормативно-законодавчого забезпечення. Наголошено на об'єктивній необхідності системних та комплексних інституціональних зрушень щодо формування сприятливого бізнес-клімату як передумови зростання інноваційного виробництва. Визначено важелі організаційно-інфраструктурного та інформаційно-аналітичного напрямів для удосконалення інституціонального середовища інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств з метою інтенсивної реалізації національного інноваційного потенціалу.

Ключові слова: експортоорієнтоване виробництво, інституціональне середовище, інновація, інноваційна діяльність, інноваційна продукція, розвиток.

Зубко Е. В. Институциональная среда развития инновационной деятельности экспортоориентированных предприятий в Украине.

В статье определены критические отставания институциональной среды Украины в рейтинге глобальной конкурентоспособности. Идентифицированы основные институциональные направления и инструменты стимулирования инновационной деятельности отечественных экспортоориентированных предприятий. Дана критическая оценка монетарному механизму стимулирования экспорта в условиях депрессивного развития национальной экономики. Обоснована целесообразность реализации конвергентно-когерентного принципа финансового обеспечения инновационной деятельности на основе государственных и частных ресурсов. Доказано, что механизм инновационной ориентации венчурного бизнеса может быть реализован в условиях усовершенствования нормативно-законодательного обеспечения. Отмечено объективную необходимость системных и комплексных институциональных сдвигов по формированию благоприятного бизнес-климата как предпосылки роста инновационного производства. Определены рычаги организационно-инфраструктурного и информационно-аналитического направлений для совершенствования институциональной среды инновационной деятельности экспортоориентированных предприятий с целью интенсивной реализации национального инновационного потенциала.

Ключевые слова: экспортоориентированное производство, институциональная среда, инновация, инновационная деятельность, инновационная продукция, развитие.

Zubko O. The institutional environment of development of innovative export-oriented enterprises in Ukraine.

In the article, the critical gaps of institutional environment in Ukraine according to ranking of global competitiveness are determined. The key institutional directions and instruments to stimulate innovative activity of domestic export-oriented enterprises are identified. The critical assessment of the monetary mechanism to stimulate export in terms of depressive development of national economy is done. The expediency of realization of convergent coherent principle of financial maintenance of innovative activity through public and private resources is substantiated. It is proved that

the mechanism of innovative orientation of venture business can be realized in terms of improving the regulatory and legislative support. It is emphasized the objective necessity of complex and systematic institutional changes to create a favourable business climate as a precondition for the growth of innovative production. The leverages of organizational, infrastructural and information-analytical directions for improving of institutional environment of innovative export-oriented enterprises for the purpose of intensive realization of national innovative capacity are determined.

Keywords: export-oriented production, institutional environment, innovation, innovative activity, innovative products, development.

Постановка проблеми. Розвиток конкуренції у глобалізованому світі в умовах дифузії інформаційно-комунікаційних технологій вимагає від країн адаптації до інноваційних викликів трансформації економіки у цілому та структури її зовнішньої торгівлі. Гетерогенність зовнішнього середовища нейтралізує дієвість стандартних підходів до управління економікою, що вимагає додаткових важелів для переорієнтації виробництва на засадах інноваційності та формування інститутів, які стимулюють розвиток інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств. Уряд як головний регулятор суспільних процесів має сформулювати певні «точка» впливу на виробничий процес, враховуючи виклики глобалізації, її негативні прояви та перспективи їх подолання. Як у теоретико-методологічній, так і у практичній площинах дієвість важелів впливу на виробництво багато в чому визначається ступенем теоретичної розробленості засад регуляторної політики держави, яка має бути спрямована на культивування інноваційних процесів у національній економічній системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика нарощення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародній арені на засадах інноваційності стала предметом дослідження низки наукових праць. Цій тематиці присвячено низку публікацій, що висвітлюють різноманітні аспекти посилення її конкурентоспроможності України на міжнародному ринку інновацій. Зокрема, ці питання досліджувались такими вітчизняними науковцями, як Гесць В.М. [1], Саліхова О. Б. [2], Федулова Л. І. [3], Кіндзерський Ю.В. та Якубовський М.М. [4] та ін. Окремим інституціональним інструментам стимулювання інноваційної діяльності присвячено праці Драчука Ю.З., Кочешкової І.М., Трушкіної Н.В. [5], Тітаренко Г.Б. [6]. Однак, незважаючи на глибину проведених досліджень, проблема комплексного аналізу інституціонального середовища розвитку інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств в Україні залишається недостатньо вивченою.

З огляду на це, метою статті є аналіз інституціонального середовища розвитку інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств в Україні та розробка рекомендацій щодо його удосконалення.

Результати дослідження. На сьогодні сформований нормативно-правовий базис підтримки включає державні та регіональні програми підтримки інноваційних проєктів, спеціальні органи управління, а також сукупність фінансово-кредитних, податково-митних та організаційних механізмів. Разом з тим, низький рівень інноваційної активності свідчить про неефективність наявного інституційно-економічного механізму та необхідність його подальшого реформування та удосконалення. При цьому, інституційно-економічний механізм слід розуміти як систему економічних важелів, що визначають впорядкованість інноваційної діяльності економічних суб'єктів.

На карті конкурентоспроможності України інституціональне середовище залишається найбільш слабким місцем. За цим елементом у рейтингу Індексу глобальної конкурентоспроможності вона посідає 130 місце з 144 досліджуваних країн в 2014 р. [7, с. 372]. За методикою ВЕФ, для країн, які в загальному рейтингу не досягли 50-го місця, будь-яка окрема складова індексу, що відповідає значенню рейтингу вище, ніж 51-е місце, вважається відносною конкурентною перевагою, а позиція нижче 100-го місця – критичним відставанням. Із 21 індикатора групи «Інститути» лише 4 не належать до групи критичних відставань України. Серед найбільш проблематичних питань у цій сфері виділено несправедливість судочинства (140), незахищеність прав власності (139) та марнотратство державних витрат (138 місце).

Беручи до уваги те, що дослідження ВЕФ оперують лише широкими оцінками інститутів, отримані результати лише надають можливість визначити позицію інституціональної системи України у світовій системі координат. Але отримані індикатори України в різних світових рейтингах не можуть підказати політикам, яким чином поліпшити існуюче інституціональне поле.

Сформовані інституціональні регулятори розвитку зовнішньої торгівлі інноваційними товарами в Україні не мають структурної повноти й системної завершеності. Вони не лише не сприяють нарощенню обсягів експорту інноваційної продукції, а й створюють своєрідний мультиплікативний ефект: неналежна державна підтримка веде до колапсу окремих галузей та виробничих комплексів [8, с. 107]. Водночас, втрата часу на будівництво дієвої інституціональної матриці загрожує інституціональним «провалом», проявом якого є нехтування перевагами ринкової економіки. Тобто, внаслідок викривленого характеру інституціонального середовища рекомбінаційний потенціал нації на користь інноваційних процесів не відіграє належної ролі та порушує умови стабільного економічного розвитку. В умовах надвідкритості економіки України та загострення конфронтації на міжнародних ринках інновацій питання адаптації до глобалізаційних викликів постає вкрай гостро, що вимагає корекції вектора економічного розвитку та відповідних радикальних інституціональних змін.

При збереженні існуючої структури зовнішньої торгівлі Україна може повторити негативний зарубіжний досвід, коли країни, що спеціалізуються у видобутку корисних копалин та виробництві сільськогосподарської продукції, стають залежними від країн з розвиненими технологіями. Серед основних причин сформованої ситуації варто вказати на несприятливе макроекономічне середовище, що фаворизує сировинний сектор, «традиційну» географічну структуру експорту, брак політичної волі щодо рішучої переорієнтації на перспективні зовнішні ринки [9].

Відповідно до виокремлених проблем, необхідно активізувати певні важелі впливу, що зумовлять нарощення експорту інноваційної продукції та призведуть до економічного зростання України (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями та інструменти стимулювання інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств в Україні

Напрямок	Інструмент	Результат
Корекція макроекономічної політики	ревальвация гривні	переорієнтація інвестицій на високотехнологічні галузі; розвиток науково-технологічної сфери; здешевлення кредитних ресурсів
Географічна переорієнтація експорту	дипломатичний протекціонізм інтересів національних виробників на зовнішніх ринках	зростання конкурентоспроможності підприємств; підвищення спеціалізації виробництва; модернізація виробничих потужностей
Інституційні заходи	посилення інвестиційної привабливості СЕЗ; використання інформаційно-комунікаційних мереж; реалізація програми інноваційного транскордонного регіонального розвитку	приплив інвестицій; створення нових робочих місць та зростання попиту на висококваліфіковану робочу силу; економічне зростання

Разом з активізацією зазначених інституціональних інструментів розвитку інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств, на думку В. Шевчук та Н. Черкас, доцільно реалізувати механізм стимулювання експорту шляхом зміцнення грошової одиниці та профіциту бюджету (рис. 1).

Суть такого механізму розкривається через систему причинно-наслідкових зв'язків між економічними процесами та явищами.

1. Зміцнення грошової одиниці обмежує привабливість сировинного експорту і, таким чином, створює цінові стимули для

технологічного експорту, що, зі свого боку, надає імпульс розвитку машинобудування та суміжних виробництв.

2. Залежність між технологічним експортом і обсягами виробництва слід вважати взаємною, тобто в міру становлення технологічних виробництва зростають можливості для експорту.

3. На відміну від експорту сировини збільшення експорту технологічних товарів є набагато сприятливішим для підтримання сталого зростання ВВП на довгострокову перспективу, принаймні з погляду меншої залежності від умов торгівлі та кон'юнктури зовнішніх ринків.

4. Інструментальним чинником розвитку стає збільшення критичного імпорту обладнання, машин та устаткування, яке водночас є корисним для розвитку сільського господарства, будівництва та сфери послуг.

5. Для конкретних умов в Україні здешевлення критичного імпорту енергоносіїв частково нівелює негативний вплив "сильної" гривні на сировинний експорт.

6. Додатково зміцнення грошової одиниці асоціюється з гальмуванням інфляції та підвищенням продуктивності праці. Обидва чинники сприяють збільшенню приватних інвестицій, критично важливих для формування конкурентоспроможного технологічного сектору, який умовно можна ототожнити з галуззю машинобудування.

7. В економіці з недостатньо розвиненим фінансовим сектором зниження інфляції є важливим для збільшення реальної грошової маси, що визначає можливість збільшення обсягів виробництва.

8. Профіцит бюджету є важливим насамперед для зниження очікувань інфляції, хоча не слід нехтувати можливістю впливу на технологічний сектор через зміни в обсягах та структурі сукупного попиту.

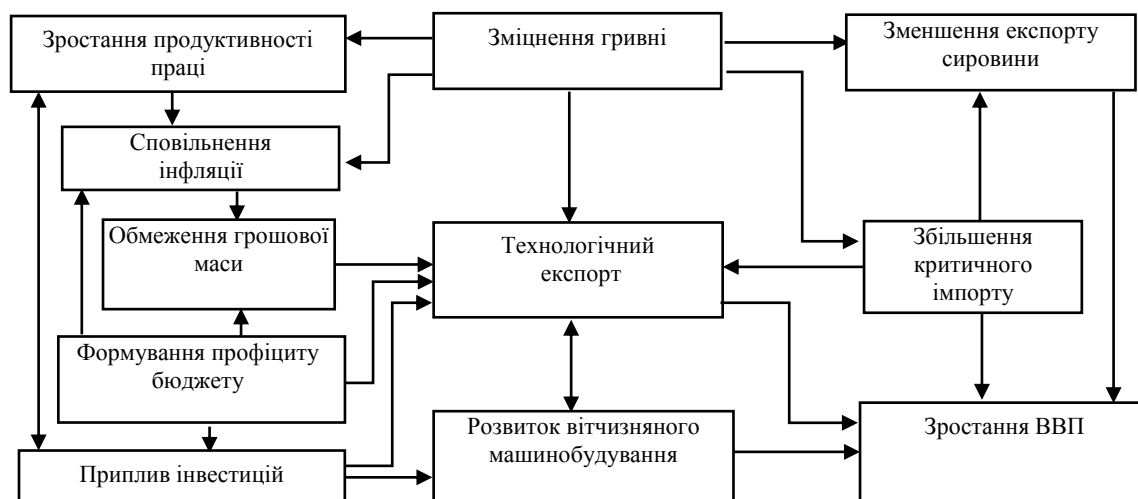

Рис. 1. Схема стимулювання технологічного експорту зміцненням грошової одиниці та профіцитом бюджету [9]

Якщо врахувати економічні реалії України, то наведена схема стимулювання експорту зміцненням грошової одиниці та профіцитом бюджету набуває аморфного характеру. Відповідно, потребують аналізу і інші шляхи активізації експортного потенціалу інноваційно активних підприємств.

З огляду на євроінтеграційні пріоритети України, окреслені у Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» [10], при стимулюванні експорту необхідно враховувати саме досвід ЄС. Зокрема, варто звернути увагу на інноваційну модель розвитку ЄС, прийняту в рамках Лісабонської стратегії. Вона ґрунтується на створенні доданої вартості з одночасним підвищенням продуктивності основних факторів виробництва, підтримці підприємництва, дотриманні принципів сталого розвитку. Керівництво такими засадами створить реальні можливості щодо адаптації української економіки до економічних параметрів Євросоюзу і відповідно інтеграції її в європейський інноваційно-інформаційний простір. Складовою цієї інтеграції є перехід на європейську систему фінансового та інформаційно-аналітичного забезпечення, стандартизації та технічного регулювання, податкових та митних преференцій, які відіграють значну роль у підвищенні рівня інноваційності продукції країн-членів ЄС.

Реалізація принципу фінансового забезпечення має виходити з дотримання положень законодавства України у частині фінансування науки обсягом 1,7% ВВП у короткостроковому періоді [11], які не виконуються. В майбутньому доцільно передбачити поступове доведення цього показника до середньостатистичного рівня фінансування в економічно розвинених країнах – 2,15-3,00% ВВП. Однак Україна не може фінансувати інновації в повному обсязі лише за державний кошт. Тому необхідно ліквідувати бар'єри для підприємництва, що слугуватимуть примноженню капіталів. Оскільки Лісабонську стратегію рекомендовано, щоб лише 1/3 інвестицій надходили з державного бюджету, то зміцнення інституціональних рамок в Україні активізує підприємницький сектор, а також підвищить його інтерес до високотехнологічної сфери як з боку вітчизняних, так й іноземних виробників.

Підвищити приватний інтерес до інноваційної діяльності покликаний механізм орієнтації венчурного бізнесу за пріоритетним високотехнологічним профілем при створенні МСП та для надання допомоги в трансфері технологій. Хоча в кількісному вимірі чисельність інститутів венчурного фінансування в Україні зросла з 7 у 2000 р. до 1014 у 2014 р. [12], проте у цілому розвиток цього джерела фінансування інноваційної сфери відбувається досить повільно. Про це свідчить той факт, що кількість венчурів, зорієнтованих на інвестування в компанії, які реалізують інноваційні програми, коливається в межах 2–5% від їх загальної кількості. Це сигналізує про становлення неефективної структури інституту венчурних інвестицій, в той час як у деяких країнах відповідні венчурні інвестиції досягають 30% і вище [13, с. 134]. Таким чином, проблема венчурних вливань у інноваційну діяльність України полягає, насамперед, у створенні ефективних механізмів акумуляції фінансових ресурсів та розподілу доходів відповідно до загальнодержавних пріоритетів щодо створення інвестиційних потоків в інноваційні види діяльності.

В Україні досі не створено центральний інститут розвитку національної інноваційної системи – Український державний венчурний фонд та не розроблено відповідного законопроекту. Зважаючи на непомірно жорсткі умови банківського кредитування, варто створити Державний венчурний фонд, що здійснює пряме надання капіталу венчурним фондам та інноваційним підприємствам у вигляді прямих інвестицій або кредитів під низькі відсотки. Подібна ініціатива вже обговорювалась у 2012 р. у Державному агентстві з інвестицій та управління національними проектами України, проте залишилась безрезультатною [14]. З врахуванням міжнародного досвіду, варто внести корективи до Податкового кодексу України, законів «Про інноваційну діяльність», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Усунення колізій у національному законодавстві надасть можливість венчурним фондам заручитись фінансовою підтримкою не лише пенсійного сектору України, а й

іноземних та вітчизняних інвесторів, зацікавлених у розвитку інноваційного бізнесу.

На теперішньому етапі економічного розвитку України об'єктивно необхідною умовою зростання інноваційного виробництва постають інституціональні зрушення щодо формування сприятливого бізнес-клімату. У цій сфері може стати у нагоді використання досвіду тих країн, що вже досягли відчутних успіхів в активізації власного інноваційного потенціалу. У першу чергу, для іноземних інвестицій має бути застосований апробований на практиці принцип «доступу до національного ринку в обмін на передові технології». Капітальні інвестиції слугуватимуть інструментом трансферу технологій, модернізації обладнання та додаткових супутніх надбань, а не примноженням капіталів іноземних інвесторів як це має місце у разі портфельних інвестицій. Залучення портфельних інвестицій шляхом первинної публічної пропозиції акцій (ІРО) на міжнародних ринках капіталу також можливе, оскільки вони підвищують ринкову вартість вітчизняних підприємств, а відтак, стимулюють нові інвестиційні вливання, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва.

У довгостроковій перспективі до іноземних фінансових потоків мають застосовуватись загальноприйняті на міжнародному ринку правила та норми:

- рівномірно відкривати нові канали фінансування;
- поступово уніфікувати підходи до зарубіжних і вітчизняних виробників;
- поступово трансформувати режим управління прямими іноземними інвестиціями, переходячи від затвердження інвестованих об'єктів до спрямованої політики;
- оптимізувати структуру іноземних інвестицій;
- постійно працювати над покращенням інвестиційного середовища;
- запровадити ефективну систему страхування інвестиційних ризиків для збільшення припливу інвестицій у промисловість.

Мотивацією для іноземних інвесторів у наданні переваг українським інноваційним проектам має стати досить чіткий, прозорий та простий механізм реєстрації підприємств з іноземним капіталом, що передбачає дієвість механізму «єдиного інвестиційного вікна» на місцевому рівні. Вагомим аргументом у стимулюванні інтересу до вітчизняних проектів має стати пільговий режим оподаткування діяльності. Для цього потрібно зменшити кількість та обсяг податкових платежів.

Одним з проявів неналежної уваги уряду до стимулювання експорту інноваційної продукції є відсутність організованого інформаційного поля, що призводить до посилення ринкової невизначеності та загрожує втратою контролю над ринковими процесами. Пошук необхідної інформації ускладнений не тільки для учасників ринку, але й для виконавчої влади на всіх рівнях. Доступні дані, підготовлені комерційними маркетинговими та консалтинговими організаціями, досить часто є незіставними у міжнародному форматі та нерепрезентативними. У таких умовах формування єдиної інформаційної системи розвитку зовнішньої торгівлі та споживчого ринку інноваційної продукції у вигляді інформаційного центру може та має стати дієвим інструментом державного регулювання.

Цільовим призначенням інформаційного центру має бути збір та оприлюднення інформації, яка найбільш повно характеризує стан та перспективи розвитку національного ринку інновацій, а відтак, є достатньою для реалізації відповідних заходів щодо регулювання їхнього розвитку. Відкритість інформаційно-аналітичної системи сприятиме усуненню інформаційного бар'єра.

Інформаційний фон має ґрунтуватись на комплексі показників та даних як національної статистики, так і результатів наукових досліджень, опитувань споживачів та спеціалістів щодо торговельних операцій на всій території України та щодо головних країн-контрагентів у сфері високотехнологічних товарів. Потрібно зазначити, що посиленню інформаційно-аналітичної підтримки може сприяти оприлюднення індексів привабливості та інноваційної активності за галузями економіки, методика оцінки яких варто наблизити до стандартів Світового Банку та ОЕСР. Відповідні розрахунки, на наш погляд, може здійснювати Державне агентство з питань електронного урядування України.

На практиці дієвість інформаційного забезпечення може бути підтверджена каталогом інноваційної продукції України, в якому представлена інформація про результати діяльності підприємств високотехнологічних галузей, що найбільш зорієнтовані на експорт. Цей інструмент сприяння розвитку зовнішньої торгівлі, що базується на методології, описаній у Збірнику індикаторів економічної глобалізації ОЕСР [15], давно використовують Білорусь, Російська Федерація, Ізраїль, Китай та інші країни.

Широка доступність інформації про розвиток високотехнологічного сектору може бути забезпечена шляхом створення єдиного електронного інформаційного реєстру технологій, до якого увійдуть патенти, ліцензії, реалізовані інноваційні проекти вітчизняного походження та іноземних країн, що зацікавлені у збереженні своїх виключних прав. Нині прототип такого реєстру створений Українським інститутом науково-технічної та економічної інформації при Держінформнауки [16]. Однак його база досить вузька, оскільки містить інформацію про близько 3,17 тис. технологій, в той час як в Україні їх кількість складає, за оцінками понад 50 тис. одиниць. У майбутньому потрібно забезпечити інтеграцію національної бази технологій з міжнародними. Це усуне проблему асиметричності інформації, гарантуватиме відомість вітчизняних розробок та формуватиме закордонний попит на них. Така інформаційна платформа може використовуватись митною службою як превентивний інструмент у боротьбі з контрафактною продукцією як при імпорті, так і при експорті, що покращить імідж України.

Посприяє розвитку експорту може формування Міністерством економічного розвитку і торгівлі України переліку найнеобхідніших технологій, використання яких докорінно впливає на продуктивність вітчизняної сфери високих технологій. Подібний підхід був застосований ще всередині минулого століття в Японії, а його дотримання забезпечило їй суттєві конкурентні переваги на світовому ринку електроніки і наукових приладів [17, с. 142].

Досвід багатьох країн свідчить, що при інформаційному центрі корисно створити організаційно-методичне забезпечення учасників інноваційної діяльності. Це можуть бути спеціалізовані інформаційні ресурси (наприклад, сайт в Інтернеті), де пояснюється як скласти бізнес-план, знайти венчурного інвестора, порядок захисту прав інтелектуальної власності, порядок отримання грантів та фінансової підтримки з різних джерел, типові проекти договорів, тематичні бази даних, тощо. Зазначені функції в розвинених країнах виконуються інноваційними інформаційно-координаційними центрами. В Україні таку діяльність може здійснювати вже існуюче Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

Організація українського єдиного інноваційного інформаційного центру може ефективно впливати на процеси технологічного розвитку двома шляхами. Перший – це надання інформаційних послуг експортерам інноваційної продукції щодо можливостей здійснення зовнішньоторговельних операцій, виходу на світові ринки та укріплення на них, розширення зовнішньоекономічних зв'язків та номенклатури експорту. Другий – це надання інформаційних послуг вітчизняним виробникам та органам виконавчої влади щодо кон'юнктури ринку, зокрема щодо імпорту тих інноваційних товарів, що зумовлюють підвищення загального рівня цін.

Враховуючи демотивуючий вплив бізнес-середовища, корегування державної політики також має відбутись за фінансовим вектором. Однак норми СОТ щодо субсидій та компенсацій забороняють адресні преференції за результатами експортної діяльності. Водночас, взяті Україною зобов'язання не обмежують уряд у стимулюванні НДДКР, удосконаленні інноваційної інфраструктури, наданні освітніх, консалтингових та маркетингових послуг.

Механізм державної підтримки та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні, на думку Ілляшенка М.С. та Міцури О.О., складається з об'єкту управління, дворівневого суб'єкту управління та дворівневої забезпечуючої підсистеми (табл. 2) [18].

Взаємодія усіх структурних елементів механізму державної підтримки та розвитку дозволить сформувати дієву та ефективну інноваційну інфраструктуру в Україні, яка дозволить активно розвивати інноваційну діяльність вітчизняних підприємств та підвищити їх потенціал для виходу на міжнародні ринки.

Таблиця 2

Структурні елементи механізму державної підтримки та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні

Об'єкти	Суб'єкти	Підсистеми забезпечення
Інноваційні підприємства Наукові установи та вузи Некомерційні організації з реалізації соціальних інноваційних проєктів	I рівень	Законодавчі та нормативні акти Міжнародні угоди про співробітництво у сферах науково-технічної та інноваційної діяльності Державний бюджет Державні інноваційні та науково-технічні програми Освітня реформа
	Інститути державної влади Виконавчі органи державного рівня Виконавчі органи регіонального рівня	
	II рівень	Програми підтримки інноваційного експорту Програма підтримки та підвищення інноваційної активності МСП Програма сприяння створенню бізнес-інкубаторів Навчальні та консультативні послуги Фінансові та кредитні кошти Міжнародні гранти
	Торгово-промислова палата України Інвестиційні та венчурні фонди Фінансово-кредитні установи Іноземні фонди та інноваційні мережі ТНК	

Грунтуючись на запропонованих заходах, удосконалення інституціонального середовища інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств має забезпечити поступ усіх галузей національної економіки на основі вітчизняного інноваційного потенціалу. Зростання продуктивності праці в Україні забезпечить посилення її конкурентних позицій та сприятиме переходу у довгостроковій перспективі від «наздоганяючого» до випереджаючого розвитку. Системний підхід до виконання поставлених завдань сприятиме нарощенню частки вивезених інноваційних товарів у загальній структурі експорту в довгостроковому періоді. У результаті цього має відбутись підвищення реальних доходів населення України на постійній основі.

Висновки та пропозиції. Інституціональне середовище інноваційної діяльності експортоорієнтованих підприємств, як і вітчизняної економіки у цілому, перебуває у процесі розвитку. Стимулювання експорту інноваційних товарів в Україні має базуватись на комплексному підході до визначення системи важелів її розвитку. Завдання України полягає в тому, щоби втілити зовнішні позитивні зміни у прискорене зростання вітчизняної доданої вартості, зайнятості та доходу. Для зміни сировинної спеціалізації і структури вітчизняної економіки на теперішньому етапі інтеграції України необхідне виконання низки завдань у форматі організаційно-інфраструктурного та інформаційно-аналітичного напрямів у коротко- та довгостроковому періодах. Системний підхід щодо удосконалення інституційно-економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності сприятиме нарощенню частки вивезених інноваційних товарів у загальній структурі експорту в довгостроковому періоді. У результаті цього має відбутись підвищення реальних доходів населення України на постійній основі, розширення платоспроможного попиту, загострення конкуренції серед виробників інноваційних товарів, а, отже, спонукає вітчизняних виробників до інтенсивнішого використання національного інноваційного потенціалу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : в 3 т./ за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007.
2. Саліхова О.Б. Високотехнологічні товари виробничого призначення в структурі імпорту України / О.Б. Саліхова // Економіст. – 2001. – № 9. – С. 30-32.
3. Федуллова Л. І. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія / [Л. І. Федуллова, Ю. М. Бажал, В. Л. Осецький та ін.]; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2011. – 655 с.
4. Кіндзерський Ю.В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Ю.В. Кіндзерський, М.М. Якубовський, І.О. Галиця та ін.]; Ред.: Кіндзерський. – К., 2009. – 928 с.
5. Драчук Ю. З. Тенденції інституціональних змін в інноваційному розвитку вугільної промисловості / Ю. З. Драчук, І. М. Кочешкова, Н. В. Трушкіна // Уголь Украины. – 2014. – № 1. – С. 6-11.
6. Тітаренко Г. Б. Інституціональні інструменти створення ефективного національного інноваційного системи України / Г. Б. Тітаренко // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2014. – № 1. – С. 70-76..
7. The Global Competitiveness Report 2014–2015 / K. Schwab. - World Economic Forum, 2014. – 565 с. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
8. Аблов А.С. Інституційні засади інноваційного розвитку економіки : навч. посіб. / [А.С. Аблов, В.С. Будкін, Л.П. Гальперіна та ін.] ; за заг. ред. В.Є. Новицького. – К. : Книж. в-во НАУ, 2005. – 200 с.
9. Шевчук В.О. Засоби стимулювання технологічного експорту в Україні / В.О. Шевчук, Н.І. Черкас // Аналітична доповідь. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/august/4.htm>
10. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. № 6.
11. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.1991 № 1977-XII із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12
12. Квартальні та річні огляди ринку ІСІ / Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html
13. Тараненко І.В. Світовий досвід венчурної діяльності та проблеми венчурного фінансування в Україні / І.В. Тараненко, К.В. Назаренко // Академічний огляд. – 2011. – № 1 (34). – С. 130-137.
14. Касків В. Держава створює венчурний фонд для інвестицій у стартапи. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/derzhava_stvoryue_venchurnyy_fond_dlya_investitsiy_u_startapy_kaskiv_9518.html
15. Measuring globalisation. Handbook on economic globalisation indicators. – OECD Publishing, 2005. – 230 p. – Режим доступу: <http://www.oecd.org>
16. Трансфер інноваційних технологій / Український інститут науково-технічної та економічної інформації. – Режим доступу: <http://store.uiniei.kiev.ua/transfer/ua/pages/2.html>
17. Управление технологиями и инновациями в Японии : пер. с англ. / [ред. К. Херстатт и др.]. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 512 с.
18. Ілляшенко М. С. Механізм державної підтримки та розвитку інноваційної інфраструктури України / М. С. Ілляшенко, О. О. Міцура // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. (Львів, 19–21 травня 2011 р.). – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 268–270.